

Forfatter: Heiberg, Johanne Luise

Titel: Udrag fra Et liv genoplevet i erindringen, Bind II 1842-49

Citation: Heiberg, Johanne Luise: "Et liv genoplevet i erindringen", i Heiberg, Johanne Luise: *Et liv genoplevet i erindringen*, udg. af Niels Birger Wamberg , Gyldendal, 1973-74., s. 166. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heibfr02-shoot-idm140151021818080/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Et liv genoplevet i erindringen

likum. Den 14de december – min kære Heibergs fødselsdag – havde jeg den glæde for anden gang efter mange års kampe atter at spille lady Teazle, denne gang opfatter frisk og selvstændigt. Jeg lønnes for dette arbejde på den mest smigrende måde, så vel af kunstkere som af publikum. Stykket gik denne gang i sin helhed fortræffeligt og blev formeligt påny et kassestykke.] Endelig, efter mange forhindringer, kom »Romeo og Julie« omsider til opførelse den 23de januar 1847. Jeg var lykkelig på prøverne ved den glæde, som det er at turde udtale i lydelige toner de herlige ord, at turde hengive mig til de mægrige stemninger, at turde lade mig løfte højt op over hverdagslivets små tryk, at turde ligesom formæle mig med den mageløse digters ånd og føle og fornemme, hvad han har følt og fornummet, føle det, hvis det ikke klinger fornasteligt, føle det måske stærkere, end da det strømmede ind på ham selv ved inspirationen, hvori en digter så at sige får det bedste for ingenting. Ikke således er det med skuespilleren; vel kunne man sige, at også han får det bedste ved inspirationen, en gave fra de høje guder, men efter at en skuespiller ved inspirationen har grebet billedet i dets helhed, må han nøjsommeligt, ligesom ved et mosaikarbejde, føje sten til sten, og få disse uendelig mange småting, som en fremstilling består af, til at passe ind i hinanden, for at et helt levende billede kan komme frem heraf og påvirke tilskuerne. Nu er der nogle talenter, som først griber alle disse små detaljer, og deraf udspringer for dem tilsidst billedet, men det højeste opnås ikke på denne måde. Først det hele billede bestemt, levende, sikkert, så fordybelsen i alle de små træk, der slutter sig dertil, først således gør man digterens ord til sine, digterens følelser, hans glæder, hans smerter til sine egne glæder og smerter; ja, hvor besynderligt man dog kan tilegne sig digterens ord og tanker, det er ikke længere hans, men vore; vi synes, at de er undfangne af os selv. Jeg mindes i dette øjeblik en samtale, jeg engang havde med den gamle Grundtvig. Vi var begge hos Hall til middag. Efter bordet kom fru Hall hen til mig og sagde: »De må endelig tale rigtig med Grundtvig; jeg har glædet mig over at føre jer to sammen.« Jeg bad på det indstændigste, om jeg måtte være fri herfor. Vi omgikkes ikke Grundtvig, da han aldrig havde kunnet forson sig med Heiberg på grund af den polemik, hvori de engang havde været indviklede. Ved bordet havde

han mishaget mig ved [sin rå og framfusende tone] til højre og venstre. Han havde forekommet mig som en bidsk hund, om hvem man ikke vidste, hvad øjeblik den ville springe op på bordet og anfælde gæsterne med et vældigt vov! Jeg havde derfor aldeles ingen lyst til at tale med ham. Imidlertid holdt fru Hall mig fast, gjorde tegn til Grundtvig, og inden jeg så mig om, var vi to ene i et lille kabinet, som stødte op til den egentlige selskabssal. Han nærmede sig til mig og indledte en samtale: »Lad os sætte os her og tale lidt i ro,« sagde han, idet han pegede hen på en sofa i dybden af stuen. Vi satte os, og nu drejede han straks samtalen hen på vore digtere, især Oehlenschläger og Hertz, idet han temmelig bittert sammenlignede dem med Shakespeares, den eneste digter, som det lod til, at han anerkendte. Nu ja, det bedste er godt nok, som man siger. Fra digterne kom turen til skuespillerne. Med en vis foragt i minen, der sandelig ikke skulle bidrage til at gøre mig forfængelig, sagde han: »Jeg kommer så godt som aldrig i teatret og har ingen interesse for skuespilkunst, thi det skal ingen få mig fra, at første gang en skuespiller spiller en rolle, nu ja, det lader jeg gå, men anden gang den samme rolle spilles, er det jo dog ikke andet end den pure affektation.« Jeg svarede ham, at en sådan anskuelse kunne jeg umuligt gå ind på, men at jeg syntes, at hvis denne hans opfattelse var den sande, da så jeg ikke rettere, end at den præst, der den samme formiddag prædikede den samme prædiken to gange i to forskellige kirker, da ligeledes kun var sand den første gang, men affekteret den anden gang. Denne ytring af mig behagede ham åbenbart ikke; han svarede, idet hans læber sitrede, med slet tilbageholdt vrede: »Nej, tak skal De have! Præsten kan prædike den samme prædiken to gange, thi ordene er hans egne.« – »Men en god skuespiller tilegner sig digterens ord, som om de var hans egne,« svarede jeg, og nu prøvede jeg på at gøre mig forståelig for ham, idet jeg udviklede, hvor forunderligt en skuespiller formår at formåle sig med det digt, han fremstiller; men enten ville han ikke, eller han kunne ikke forstå mig; jeg er tilbøjelig til at antage det sidste. Der manglede ham åbenbart en sans på dette punkt. Mon Grundtvig har haft sans for maleri? Jeg må næsten betvivle det. Hvor ville han ikke være blevet forundret, om han havde kunnet se ind i mig under min indstudering af Shakespeares Julie! Nej, sandelig, min glæde

og henrykkelse herover var ikke affektation.

Aftenen kom, da jeg skulle udføre, hvad jeg så længe havde forberedt. Den tanke, at jeg ville komme til at bøde for mit afgudereri under denne rolles indstudering, havde [atter og atter i den senere tid forfulgt mig.] Imidlertid gik forestillingen sin rolige gang for det tæt besatte hus og blev fulgt med stor opmærksomhed og interesse, indtil jeg i tredje akt, hvor Julie udtaler sig i lidenskabens stærkeste udtryk, med ét ser røghvirlen stige op af gulvet, hvor jeg stod. Aldrig har jeg som i dette øjeblik mærket, hvor tanken kan være hurtig som lynet. At sige til mig selv: Der er ild i teatret, det brænder under dine fødder – det er Nemesis! – men jeg viger ikke, jeg vil have denne monolog tilende, ord til andet, inden jeg forlader scenen, – var hurtigere tænkt, end jeg her kan nedskrive det; jeg blev og fik ord til andet sagt, hvad jeg ville sige, men idet Julie forlod scenen, brød røgen frem med en sådan styrke, at det ikke længere var muligt at skjule det for publikum, og der opstod en sådan alarm, at tæppet måtte gå ned. Ubeskrivelig var min smerte, da jeg var kommet ud i kulissen. Spildt! Alt spildt! Illusionen fuldstændig tilintetgjort! Endnu medens jeg stod på scenen, var ilden opdaget af de andre skuespillere og skuespillerinder, hvis mumlen og udråb lød dæmpet til mig fra kulisserne, hvor de beklagede mig i denne situation; jeg blev derfor, da jeg kom ud, modtaget af en af damerne med de ord: »Vær ikke bange, endnu er der ingen fare.« – »Bange,« udbrød jeg, »hvorfor?« Jeg blev næsten forbitret over denne trøst, som om frygt var det, der i dette øjeblik bevægede mig! Kunne jeg dog med ord forklare den forfærdelige tilstand det er, når således en tilfældig omstændighed pludselig tilintetgør al illusion, og vi står der berøvede alt det, der bærer os i denne illusionernes verden. Jeg kan kun sammenligne det med, hvad det ville være for en kvinde, om pludselig ethvert klædebon faldt af hende, og hun stod der, udsat for alles øjne – ja billedet er ikke smukt, men jeg kan ingen lignelse finde, der bedre passer til en sådan situation; således har jeg følt den som en skam, thi pludselig står man der, som en gøgler, der er set i kortene; følelsen af en uhyre ydmygelse har ved sådanne lejligheder lagt sig som en sten på mit bryst.

Jeg tyede op i mit påklædningsværelse, lukkede min dør og overgav mig til min smerte, ubekymret om ilden demede greb om